

1. Gamta savo vidinę visatą sutvarkė tobulai. Užtenka pakeisti ekologinę pusiausvyrą, sunaikinti tam tikrus augalus ar bakterinius dirvožemio elementus, ir smėlynai įsiveržia į derlingas žemes. Užtenka, kad žūtų kelios menkos vabalėlių ar kirminėlių rūšys, ir žaliasis žemės rūbas bus nusiaubtas netramdomo gyvūnijos temperamento. Pasaulis moka didžiulius pinigus kai kurioms Pietų Amerikos valstybėms, kad šios pardavimui nekirstų džunglių; naikinant džungles, žemė pelkėja net kituose žemynuose. Šita empiriniam protui sunkiai suvokiama tvarka šaukte šaukiasi Dievo metmens: juk ne žmogus taip tobulai sutvarkė gamtą, žemę, kosmosą.

2. Vidinis žmogaus, kaip ir gamtos, kosmosas sutvarkytas pagal nepajudinamus pusiausvyros ir harmonijos dėsnius bei principus. Užtenka iš žmogaus atimti meilę, sugebėjimą mylėti, ir jis taps nepataisomas egocentrikas ir egoistas, nesiskaitantis nei su šeimos, nei su bendruomenės tradicijomis ir nuostatomis. Užtenka nesuformuluoti žmogaus charakteryje darbo įgūdžių ir prasmingos veiklos sampratos, ir žmogus taps vagis arba valkata, iš lėto einantis savaiminės savižudybės keliu. Užtenka uždengti žmogaus akims idealųjį dvasingumo ir grožio horizontą, ir jis taps materialinių vertybių vergas, pasiryžęs sąžinės ar net žmogaus nužudymui. Net tais atvejais, kai gamta žmogų ne nuskriaudžia, o apdovanoja, psichologinės darnos pusiausvyrą pažeidžiama. Ar retas atvejis, kai begalinio darbštumo ir skvarbaus intelekto mokslininkas taip ir numiršta nepatyręs elementariausių gyvenimo džiaugsmų ir malonumų saldybės? Vos gamta apdovanoja koku nors dideliu talentu, ir jam nebetenka galios bendrosios žmogaus psichologijos nuostatos, ir jo veiksmus, ir jo mąstymo prieštaravimus turime motyvuoti kūrybos psichologijos dėsniais. Genijų gyvenimai, normalaus žmogaus akimis žiūrint, dažnai būna kaip reta destruktivūs, netvarkingi ir nelaimingi.

3. Krikščionybė gerai pažino žmogų, puikiai išmanė jo psichologiją ir nepriekaištingai tuo pasinaudojo. Gėrio ir blogio antinomija iki šiol dažniausiai ir aiškinama krikščionybės doktrinos postulatais, - pirmiausia galbūt todėl, kad tik Dievas taip aiškiai atskyrė, kas yra gėris ir kas yra blogis. Visais kitais atvejais nei gėris, ne blogis grynais pavidalais neegzistuoja. Krikščionybėje didžiausias gėris yra meilė: mylėk savo artimą kaip pats save. Didžiausias blogis yra žmogaus nemeilė, kurios raiškos pavidalai įvardyti dešimtyje Dievo įsakymų. Tai supaprastintas krikščioniškosios moralės modelis, bet supaprastina jį dažniausiai ne konkretus aiškintojas, o etinio, moralinio reliatyvizmo epochos konjunktūra.

4. Tik tikinčiajam krikščionybės postulatai turi galios ir neišsemiamos prasmės. Žmogus, kuris yra, A. Šliogerio žodžiais tariant, tarp tikėjimo ir netikėjimo, į Kristaus doktriną žiūri iš tam tikros intelektualinės distancijos, kuri neleidžia suabsoliutinti vienareikšmiškų draudimų. Kaip žiūrėti į valstybinio turto vagystę, kai matai, kaip ta pati valstybė diena iš dienos apvaginėja tave patį; kaip žiūrėti į istoriko melą, kai matai, kad visos didžiosios ideologijos paremtos melu ir demagogija? Moralinį blogį tarsi išteisina visuotinėsni kontekstai, o šiuos nesunkiai paaiškina konkretaus žmogaus etikos klausimai. Kas yra didesnis blogis: leisti mirtinai sergančiam beviltiškai kankintis, ar prieš Dievo valią suleisti jam neskausmingų nuodų? Kur pasireiškia didesnė pagarba gyvybei: nužudant tik ką gimusį amžiną luošį ar paleidžiant į pasaulį fizinį monstrą, amžiną nelaimėlį ir pasityčiojimą iš pačios gyvybės? Pagaliau pati mirtis - blogis ji ar gėris? Juk ji galbūt didžiausias gėris tam, kam gyvenimas nuo pradžios iki galo bus nepakeliama našta?

5. Gyvenime nieko neįmanoma taip kategoriškai įvardyti, tėra vien reliatyviai suvokti geri ar blogi žmonių poelgiai. Gyvenimas yra tarp žmonių ir su žmonėmis. Ir visada galima pasiteisinti, kad „grįžtu namo godesnis, didesnis garbėtroška, labiau ištroškęs prabangos ir, aišku, žiauresnis ir nežmoniškesnis, nes pabuvojav tarp žmonių“ - kaip sako Seneka vienam laiške Lucilijui.

6. Galima sutikti, kad žmonių draugija, aplinka, apskritai visuomenė padeda išlaisvinti vienas dvasines galias ir slopina kitas. Taip pat būtina prisipažinti, kad žmonių bendravimo konvencijos reikalauja tik vieno - labai paviršutiniško žmogaus patyrimo, išgyvenimų klodo - trukdydamos įsiklausyti ir girdėti save, paprasčiausiai trukdydamos iš tikro gyventi. Tačiau bet koku atveju ir gėrio, ir blogio bedugnės veriasi žmoguje, ir tik jame. Visuomenės ir asmenybės konfliktas manding dažniausiai ir paremtas spekuliatyviai suformuluotų gėrio bei blogio nuostatų ir ribotos valios konfliktu. Žmogus apsisprendžia gėrio ir blogio atžvilgiu, bet tas apsisprendimas eina prieš jį kaip prieš visuomenės žmogų, kaip prieš bendruomenės narį. „Didžiausias gėris svetur paramos nieiško“, - kaip sako tas pats Seneka.

7. Tačiau apsisprendimas būtinas. Tai nėra vien proto nuostatų, galinčių suvaldyti blogį, būtinybė. Iš esmės - taip: pažinti, vadinas, nugalėti. Ir bene vienintelis būdas nugalėti blogį - išgyventi jį, išgyvenant perprasti ir sunaikinti. Tad logiškai samprotaujant, ginklas prieš blogį, blogio priešnuodis būtų pažinimas. Pasaulio blogio supratimas, įvardijimas ir - atsainus nusigręžimas nuo jo, gelbstint savo sielą ir savo gyvenimą. Arba - totalinis ir beviltiškas karas su blogiu.

Klausimai:

1. Klausiamuoju sakiniu užrašykite pagrindinę tekste keliamą problemą.

(1 taškas)

2. Apibendrintai atsakykite, kas, teksto autoriaus nuomone, rodo gamtos visatos tobulumą?

(1 taškas)

3. Kokia pagrindinė mintis sieja pirmąją ir antrąją pastraipą? (2 taškai)

4. Kaip autorius argumentuoja, kodėl genijai dažnai būna nelaimingi? (2 taškai)

5. Kodėl teksto autorius teigia, jog „krikščionybė gerai pažino žmogų <...> ir tuo pasinaudojo"? (2 taškai)

6. Paaiškinkite, kas tai yra moralinis reliatyvizmas? (1 taškas)

7. Įvardykite trečios pastraipos pagrindinę temą. (1 taškas)

8. Įvardykite trečios pastraipos pagrindinę mintį. (2 taškai)

9. Savais žodžiais paaiškinkite, kuo išsiskiria žmogus, esantis tarp tikėjimo ir netikėjimo? (1 taškas)

10. Kokią problemą ketvirtoje pastraipoje atskleidžia teksto autorius, pateikdamas pavyzdžių apie valstybinio turto vagystes, istoriko melo pateisinimą? (2 taškai)

11. Kokie moralinio reliatyvizmo pavyzdžiai pateikiami ketvirtoje pastraipoje? Įvardykite bent du. (2 taškai)

12. Paaiškinkite penktoje pastraipoje Senekos laiško Lucilijui citatos prasmę. (1 taškas)

13. Kaip teksto autorius vertina žmonių bendravimo konvencijas? Argumentuokite. (2 taškai)

14. Paaiškinkite mintį: „Didžiausias gėris svetur paramos neieško". (1 taškas)

15.1. Kokius du kovos su blogiu būdus įžvelgia teksto autorius? 2 taškai

15.2. Ką jis apie tuos kovos būdus mano, kaip juos vertina? (2 taškai)

Kūrybinė užduotis:

Galbūt skaitytas tekstas ir jame analizuojamos problemos paskatins jus parašyti samprotaujamo pobūdžio rašinį: „**Didžiausias gėris svetur paramos neieško**“ arba „**Ir gėrio, ir blogio bedugnės veriasi žmoguje**“. Pasvarstykite, kas gėris ir kas blogis yra jums, ar supratimas apie šias vertybes laikui bėgant keitėsi? Remkitės skaitytais lietuvių grožinės literatūros kūriniais, šių dienų publicistika, o jeigu jums žinomi platesni kontekstai, nevenkite ir jų.

Taškai	8-10	11-13	14-16	17-19	20-22	23-24	25
Pažymys	4	5	6	7	8	9	10